

Fučkajte vsi vu naturi cajzlini tiči,
Zvonite zmožno bukovca puni poliči;
Vika naj kaže s toga se porodivša:
Vivat godovnjak! Vivat ašešor naš Ivša!

Vivat! kričiju vse novoveške te babe,
Vivat, krekeču v mlaki zelene žabe,
Vivat! oh vivat terque quaterque beatus
Tintenkopf dragi, ti Herodote natus!
Stoletno daj se vživaj ti kolendara,
Razdrl čížem jezero dva i pol para;
Pesma poete viče zmožno se porodivši:
Vivat, crescat, floreat ašešor naš Ivša!*

* Opaske dr. Milana Šenoa.

Črna reduta (Kaiser Franz-Josephs Garten) Gostiona u Novoj Vesi, danas broj 86.

Hranjec Joško (r. 19. III. 1792. u. 27. VI. 1874.) prebendar zagrebački, humoristički kajkavski pjesnik.

Parva, prvi razred gimnazije. Onda je Tkalčić lovio »štiglece i cajzle« na Kalvariji (danas Šalata).

Vramec, zagrebački kronista XVI. stoljeća.

Tintenkopf, nadimak Ivši Tkalčiću, tako ga je zvao A. Šenoa, a poslije i T. Smičiklas.

TRI PISMA BISKUPA STROSSMAYERA

Priopćio dr. Josip Matasović

Pored razgranatih Strossmayerovih veza sa Srbijom još u doba kneza Mihajla Obrenovića (1860.—1868.) biskup je i u ovom svom svojstvu, a ne samo kao političar, produžio da podržava kontakt sa Beogradom. O tom cijelom saobraćaju postoje punovažni historijski izvori, koje je u prvom redu objavio Stojan Novaković u svojoj ediciji »Kатоличка црква у Србији. Писма владике Ј. Ј. Штрoсмајера из 1881—85. С белешкама и објашњењима. Засебице штампано из »Архива за правне у друштвене науке« за 1907. годину« (Београд 1907), a sada u naše vrijeme i dr. Ferdo Šišić u I. pa i u II. knjizi izdanja »Korespondencija Rački—Strossmayer« (izdanje Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1928., 1929.). Prvo pismo, što ga ovdje publikujem, vremenski spada u Novakovićevoj ediciji među bilješku kralja Milana pismu Strossmayerovu, koje je 19. I. 1881. upravo Novakoviću i među pismo biskupovo 14. III. 1882. isto Novakoviću. Ono je prilog ostaloj građi za uređenje konkordata Rimske Crkve sa Srbijom. Drugo se pismo odnosi na problem jedinstva kršćanskih crkava (istočne i zapadne) i napose na biskupovo mecenatstvo, dok se treće pismo (već skoro dva decenija kasnije) tiče također srpskohrvatskoga ujedinjenja i u vezi je s knjigom Charlesa Loiseau-a iz g. 1898. i s dr. Marijanom Derencinom čiji odgovor isto priopćujem.

I.

Biskup Strossmayer iz Djakova 10. III. 1882. god. Milanu Obrenoviću, kralju Srbije. (Prema konceptu).

Vaše kraljevsko veličanstvo!

Dopustiti ćete, da se i ja u svečani ovaj čas približim k prijestolju Vašega Veličanstva, i da Vam iz svega srca čestitam na novoj časti i slavi¹, i na novom zalogu bolje budućnosti države i naroda srpskoga. Ako i tko na svijetu, to je sigurno narod srpski najprvo svojom ustrpljivošću i svojim mučenictvom a poslije svojom ustrajnošću i nečuvanim upravo junaštvom zaslužio čast i odlikovanje, koje mu u najnovije doba u dio pade.

Naravno je pako, da ta čast i to odlikovanje dobrim dielom pada na slavnu obitelj Obrenovića, koja je znala i umiela u prvoj periodi sužnjevanja dragovoljno podnositi sa ostalim narodom sve patnje mučeništva bez da je ikad duhom klonula, u drugoj pako borbe i hrvanja sve brige i muke ustrajnosti i junaštva, dok nije sinuo žudjeni dan slobode i neodvisnosti.

Molim Veličanstvo Vaše da uvjereni budete, da se ko uvijek, tako i ovom zgodom sve one plemenite želje i namiere, koje velikodušno srdce Vaše za narod svoj goji,

¹ Proglašenje Srbije kraljevinom 22. II. 1882.

i u mojoj duši nalaze, i da ću se vazda Bogu moliti, da diku i slavu naroda srpskoga osnovanu na čvrstom temelju božje istine i pravde uvijek i uvijek sdruži sa dikom i slavom kraljevske obitelji slavni Obrenovića. Neka mi Vaše Veličanstvo dozvoli još jedno ovom zgodom spomenuti. Ja sam za sad u kraljevstvu srpskom apoštolski namjestnik i vrhovni pastir katolika. Ja ću kano takav prvom dobrom prilikom Vašem Veličanstvu i slavnj Vašoj obitelji lično svoju poniznu čestitku podnieti. Ja sam se kano vikar apoštolski u odnošaju svomu prama Vašem Veličanstvu i srpskoj vladi uvijek samo pohvaliti imao na dobroti i milosti koja je i meni i svim katolikom iskazivana. Ja se skupa sa pastvom svojom i na dalje dobroti i milosti Vašega Veličanstva preporučujem; mi ćemo se pako katolici trsiti, da sliedeći nauk dvaju najvećih apoštola Petra i Pavla po pokornosti našoj vladi i zakonu zemlje i po živom promicanju svake plemenite namiere srpskoga naroda te dobrote i milosti vriedni budemo. Meni će napose najveća čast i utieha biti, ako se podamnom i mojim sudielovanjem izmed Vašega Veličanstva i vlade srpske i izmed S. rimske stolice odnošaji katolika tako urede da budu i jednoj i drugoj strani po volji, i da se stvari svete vjere i neumrle božje istine tako na spas duša obavljaju, da ujedno priestolju i zakonu ljudskom put prokrče do osviedočenja sviesti ljudi u kojoj je Bog i samomu sebi i zakonu svomu temelj postavio.

Molim Veličanstvo Vaše da ova čustva moja odobriti i blagoslov moj i za sebe i za slavnju obitelj svoju dragovoljno primiti blago izvoli.

U ostalom sa neograničenim štovanjem ostajem Vašega Veličanstva prepokorni sluga

(Djakovo) Strossmayer
biskup-vladika.

10. Marta 1882.

II.

Biskup Strossmayer iz Djakova 22. III. 1882. Jovanu H. Pecikoviću, draguljaru u Zemunu. (Prema konceptu).

Milij moj Gospodine!

Hvala Vam lijepa na prijateljskom čustvu, koje prama meni i mojima namjerama izraziste. Ja dok budem živ, ne ću se ničim na svijetu odvratiti dati da neradim o medjusobnoj ljubavi, slozi i jedinstvu našeg naroda. Tako poslujuć po zvanju svom, odužujem se Bogu i sviesti svojoj, a i cielomu narodu našem, komu slava i budućnost jedino uslozi i jedinstvu sastoji. Moj mili Gospodine! Mi medjusobno tako blizu stojimo,

da bi bila upravo griehota, da si medjusobno ruke bratski nepružimo, i da one neosramotimo, koji naše sile sapinjaju sponama nesloge, koje mi sami pletemo. Pravo Vi velite, doći će, ako Bog da, vrijeme, kad će katolik doć u hrišćansku crkvu pak se diviti i nauživati divnoga istočnoga obreda, divnoga pojenja i divne medjusobne bratske ljubavi; a doći će svečanom kojom prilikom i brat hrišćanin u katoličku crkvu i naći tu i radovati se i uživati zapadni obred, što mu se u otajstvih svojih, u molitvah i pievanjem svom, u istom jeziku staroslovinskom odziva, kog je Bog odredio, da nam bude sv. svezom koja nas u jedno sveto tielo i jednu svetu obitelj spaja.

Što se tiče Vašega drugoga predloga² moj mili Gospodine, drage bi volje ja pristao uz Vaš predlog ali znate da gradim ogromnu crkvu i da na sto i sto strana trošim. Učenooga društva u Biogradu to bi naravna zadaća biti morala. Ja ću skorim o tom govoriti sa g. Račkijem, ali mi je već unapried izpoviediti, da mnogo nade neimam niti nemogu imati, jer 1) naša akademija nije baš osobito dotirana a 2) sad se g. Daničićem izdaje lexicon veliki, koji neizmierno truda a još više troška stoji.

Uostalom

Strossmayer vladika.

III.

Biskup Strossmayer iz Djakova 15. VI. 1898. dr. Marijanu Derenčinu.

Dragi moj prijatelju Marijane!

Piše mi brat Thadeka³, koji u Prag polazi na svečanost Palackia, da prijatelji i zahoditelji magjarski, Frank i njegovi, na sva usta kod nas govore i na sve strane trube, da je djelom Loiseau-a⁴ do-

² Šurjak Jovana Pecikovića Joksima Nović Otočanin (1807.—1868.) ostavio je iza sebe neko 1000 araka spisa, pisanih ćirilovicom, svojih umotvora u stilu narodnih pjesama, a i u prozi. (Od potopa historijske pjesme sve do jada na Kosovu, pa i za novije doba, te napose »Bosna«). 1860. tražio je Nović za arak 20 fl. C. M. Isp. »Narodne Novine« Zagreb 1884. i članak V. Petrovića sub »Nović-Otočanin Joksima« u Stanojevićevoj »Narodnoj Enciklopediji« III. Zagreb 1928. str. 118.

³ Tadija Smičiklas u povodu svog putovanja na prašku svečanost na spomen historičaru Palackom.

⁴ Loiseau Charles, Le Balkan slave et la crise autrichienne. Paris 1898. — Pisac je zet dr. Koste Vojnovića, a šurjak dr. Luja i Iva Vojnovića, književnikâ jugoslavjenskih.

kazano, da sam ja nevjera i izdajnik. I ja sam štio to djelo Loiseau-a, i naišo sam na mjesto, koje o meni, prem ne izrično, piše. Moguće je, da je to hotimice učinjeno. Na svaki pako način, to je laž, izmišljotina, zloba i kleveta. Nikad i nikad nisam ja nikakvi politički ugovor sklopio, koji bi mogao i najmanju sjenu nevjernosti na mene baciti. Ja u tomu obziru stojim čist ko sunce božje. Molim Vas, mili moj brate Marijane, da bi imali dobrotu istu laž i klevetu ma u kakovoj formi u »Obzoru« dementirati. Može bit ovako: Laž je i kleveta, što naši neprijatelji u Pešti po djelu Loiseau-a trube, i što njihovi privrženici i uhodnici u Zagrebu ponavljaju, da je naš biskup hrvatski nekakvi ugovor politički sklopio i potpisao na štetu naše države. Ta viest je skroz i skroz neistinita i neima na njoj ni sjene kakove istinitosti. Hrvatski naš biskup stoji u tomu obziru viš svake sumnje, njegov značaj i njegov život tako je čist i sjajan u tomu obziru ko sunce božje. Nikomu se pako na svietu nepristoji manje nego Mađarima i njihovima uhadama u Zagrebu nabacivati se glede toga, ma na ikoga na svietu, nego Mađarima i njihovim prijateljem.

Molim Vas, da ovo ma u kakovoj formi u »Obzoru« obznanite. Ja sam u Prag glede svečanosti Palackoga pisao. Pozdravite mi molim Vas Vašu mil. Gospoju i Vašu djecu. Preporučujem se i nadalje Vašoj miloj uspomeni i Vašoj molitvi

(Djakovo) Vaš brat i prijatelj
15. lipnja 1898. Biskup s. r.

Dr. Marijan Derenčin iz Zagreba 18. VI. 1898. god. biskupu Strossmayeru u Djakovo.
Zagreb, 18. VI. 1898.

Preuzvišeni gospodine!

Današnji »Obzor« donieti će na čelu lista dementi, koji se tiče tobožnjega od-

krića u Loiseauovoj brošuri. Nadam se, da sam pogodio misao Preuzvišenosti Vaše. — »Agramer Tagblatt« donieti će u listu od ponedjeljka prijevod »Obzorove« izjave. Vidit ćemo kako će se bečke i mađjarske novine ponieti prema našoj izjavi, i ako bude to s vašom voljom, možemo ju popuniti. U Zagrebu ima ljudi, koji tobožnje otkriće gosp. Loiseau-a pripisuju zlobi, ja se toj osvadi pridružiti ne mogu, jer ne vjerujem, da je Loiseau takav... Dopustiti ću radje, da je on bez zle namisli nasjeo, izvjestnom uplivu, koji se nepovlastno gradi autentičnim tumačem mjerodavnih cetinjskih nazora.⁵ Rado bi i ja bio pošao u Prag, nu uz najbolje volju morao sam se odreći puta, kojemu sam se toliko veselio. Navalilo bo ove dana na mene toliko i takva posla, da nijesam mogao ostaviti Zagreb bez odviše osjetljive povrede dnevnne svoje privriede, na koje sam još sveudilj upućen. Moja je praksa strogo lična. Naprotiv mogao bi tečajem ovoга mjeseca posjetiti djakovačke svoje izbornike. Pisati ću prijatelju Cepelincu neka mi definitivno odredi dan mojega dolazka u Djakovu, nu tako, da to bude prije odlazka Vaše Preuzvišenosti u Rogatac. Imao bi Vam puno toga pripovijedati, o čem ne bi bilo uputno pisati.

Moja supruga i ja ljubimo ruku i zahvaljujemo se na onoj dobroti, kojom nas usrećujete. Kad mi stigne Vaše pismo, moja se kuća odjeva u svečano ruho, i sve je u njoj veselo, vedro, spokojno, kano da živimo u vrieme bezbrižne naše mladosti i nade u bolju budućnost domovine.

Primite, Preuzvišeni gospodine, izljev moje neograničene odanosti i harnosti

Vaš

Derenčin.

⁵ Tiče se očito dr. Luja Vojnovića, tada sekretara kneza Nikole na Cetinju, a poslije i ministra knjaževine Crne Gore.

DRVENI KALENDAR-ROVAŠ SA JADRANA

Bilježenje znakova kao supstituta bilo kakvih pojmova (objekata iz vanjskoga svijeta, brojeva) urezima na drvu sa svrhom, da tako ostanu fiksirani i budu sigurna naknada za nesigurno čisto memoriranje, seže gdje gdje gotovo do najnižih ljudskih kultura. U kompleksnim kulturama, kakva je u prvom redu kultura nižih slojeva evropskoga stanovništva, posvjedočeno je to već od vrlo davnih vremena — da se i ne spominju samo poznate »črte i reze«, koje za stare Slavene spominje crnorizac Hra-

bar. Takvo bilježenje urezima u drvu bilo je uobičajeno na različnim stranama Evrope sve do posljednjih vremena, a i danas je još živo održano na nekoliko područja — na palicama (ili manjim klipčićima), zvanim a nas rovaši ili raboši. Ti su namijenjeni najčešće bilježenju cifara (dugova u novcu ili naturi, kvantiteta primljene robe i slič.), donekle i bilježenju sasvim samovoljno odabranih znakova bez osobita značenja sa svrhom da raspoloživi (prijeko preko znakova) posluže kao doka-